
ZPRÁVY A REFERÁTY

CENTRUM PRO PŘÍPRAVU VOJENSKÝCH LÉKAŘSKÝCH KÁDRŮ V SSSR

RNDr. PhMr. J. BLAŽEK, CSc.

Státní ústav pro kontrolu léčiv, Praha

Důležitým činitelem v rozvoji vojenské lékařské vědy a vysokého lékařského učení v SSSR je Vojenská lékařská akademie S. M. Kirova. Její výsledky jsou velkým přínosem pro světovou lékařskou vědu.

Vojenská lékařská akademie má dlouholetou tradici. Její vznik byl připravován celým průběhem historického rozvoje domácí medicíny

a vysokého medicínského vzdělávání v Rusku. Ke konci 17. století se značně rozrostla ruská armáda i loďstvo a úměrně k tomu stoupaly požadavky na množství vojenských lékařských kádrů.

Šedesátá léta se právem nazývají „zlatým desetiletím“ předrevoluční akademie. V této době byla v akademii, jejímž ředitelem byl

P. A. Dubovickij (1857—1867), zřízena řada nových teoretických a klinických kateder, byl otevřen přírodovědecko-historický institut, chirurgické museum, institut pro výchovu vědecko-pedagogických kádrů, institut soukromých docentů. V této době byla akademie jednou z nejlepších vysokých učebních škol v Evropě. V jejích zdech se začaly formovat původní ruské vědecké školy, které mají nemalé zásluhy na rozvoji četných směrů světové vědy.

Vojenská lékařská akademie (do roku 1881 Lékařsko-chirurgická) vznikla na půdě pozemní a admirálské vojenské nemocnice. Oficiálně byla akademie založena 18. (31.) 12. 1789. Při založení měla akademie 7 kateder, 120 studentů studovalo na státní náklady. Počet ostatních studentů se neomezoval. Studium na akademii se konalo v jazyce ruském a trvalo 4 roky. Pro zajištění učebního procesu byly vytvořeny speciální kabinety, knihovna, botanická zahrada, lékárna a další pododdělení.

V roce 1805 byl rektorem akademie známý klinický pracovník a organizátor lékařského školství prof. P. I. Frank. Profesor Frank vypracoval první „Ustanovení pro Lékařsko-chirurgickou akademii“, která zahrnovala do učebního plánu kromě obecných lékařských disciplín také vojenskou přípravu. Vypracovaná Ustanovení byla dokončena pod vedením vynikajícího činitele vojenské medicíny Ja. V. Villie, který byl v roce 1812 jmenován prezidentem akademie. Podle uvedených ustanovení byla v akademii zřízena 3 oddělení: lékařské, farmaceutické a veterinární. Počet kateder stoupl na 12, 3 z nich byly kliniky. Počet studentů se zvýšil na 360 osob.

Po čtyřletém studiu získali absolventi hodnost kandidáta pro odpovídající útvar (lékařský, farmaceutický nebo veterinární) a dále pokračovali jako stážisté po dobu jednoho roku v dané specializaci. Po ukončení stáže dosáhli hodnosti lékaře nebo farmaceuta.

V roce 1841 přešel do akademie z Derptské university N. I. Pirogov, který svými rozsáhlými vědeckými a pedagogickými znalostmi a válečnými zkušenostmi velmi ovlivnil rozvoj mnohých odvětví lékařské vědy a zvláště vojenské medicíny.

Významným a plodným obdobím v předrevoluční historii akademie byla 60. léta, která byla charakterizována bouřlivým rozvojem přírodovědy. Přírodopytci té doby, prodchnutí revolučně demokratickými idejemi velkých ruských myslitelů A. I. Gercena, V. G. Bělinského, N. A. Dobroljubova, N. G. Černyševského, dosáhli značných úspěchů v různých odvětvích vědy. Byli mezi nimi i vynikající vědci, kteří pracovali v akademii, jako např. N. M. Sečenov, S. P. Botkin, N. M. Jakubovič, I. M. Bělinskij, N. N. Zinin, A. P. Borodin aj.

Od roku 1860 vedl katedru fyziologie N. M. Sečenov. Jeho vědecké práce daly přírodovědný základ k materialistické filozofii a jeho práce „Reflexy mozku“, která byla publiková-

na v roce 1863, zahrnovala vše nové, pokrokové a progresivní v přírodovědě.

Také terapeutická škola S. P. Botkina, který vedl od roku 1862 terapeutickou kliniku akademie, přispěla mnohým k rozvoji lékařské vědy.

Akademie je kolébkou ruské farmacie a farmaceutického vzdělání. Již v roce 1798 vznikla katedra „Materia medica“ a v roce 1808 bylo otevřeno farmaceutické oddělení pro 40 posluchačů s tříletou dobou studia. Toto oddělení působilo do roku 1881. Během jeho působení akademii absolvovalo 395 kvalifikovaných specialistů farmacie, z toho 302 provizorů (magistrů farmacie).

Prvním profesorem, který přednášel „Materia medica“, byl Ch. I. Rengebrojt (1800 až 1802). V roce 1809 vedl katedru A. P. Neljubin. Jeho práce byly encyklopedií farmaceutické vědy a farmaceutického vzdělávání po celé půlstoletí. A. P. Neljubin patří také mezi první farmakology, kteří zahájili experimentální studium vlivu léčiv na zvířatech. Jako jeden z prvních ruských farmakologů sepsal farmakologickou příručku. Prováděl také první vědecký výzkum minerálních vod na Kavkaze.

T. A. Smělovskij (1802—1815), Neljubinův současník, zřídil v akademii lékárnu, která mimo běžný provoz sloužila také jako učební základna pro praktika studentů. Praktika vedl lékárník Švenson. T. A. Smělovskij analyzoval minerální vody v Tverské gubernii, sepsal pojednání „O záměně zahraničních léčiv ruskými výrobky“.

Od roku 1837 do roku 1856 vedl katedru botaniky, farmakologie a receptury Neljubinův žák P. F. Gorjaninov. To byl také vynikající vědec, který přejal řadu nových prvků evoluční Darwinovy teorie a teorie buněčné struktury organismu. Byl to farmakolog, botanik a autor řady prací a farmakologických příruček.

V letech 1856—1877 přednášel farmacii na akademii Ju. L. Trapp. Byl autorem prvního vydání občanského a vojenského lékopisu, námořního, císařského a kapesního lékopisu pro lékaře.

Od roku 1880—1912 přednášel farmacii S. A. Příbytek, který napsal kolem 30 vědeckých prací o organické a farmaceutické chemii.

Od roku 1899 do roku 1924 vedl katedru farmakologie vynikající farmakolog N. P. Kravkov. Úzce spojoval úkoly experimentální farmakologie s požadavky a úkoly kliniky. Ve svých výzkumech se zabýval studiem vztahu mezi strukturou a účinkem různých léčiv. N. P. Kravkov vychoval řadu vynikajících domácích farmakologů (M. I. Gramenickij, V. I. Berezin, M. N. Nikolajev, A. I. Kuzněcov, S. V. Aničkov, V. V. Zakusov aj.).

Koncem roku 1889 oslavila akademie své stoleté jubileum. V té době již zaujímal přední místo mezi vysokými školami v Evropě i Americe. V jejím kolektivu pracovala celá řada vědců, kteří se zasloužili o rozvoj domácí lékařské vědy, jako např. L. G. Beljarminov,

G. I. Turner, I. P. Pavlov, Ja. N. Čistovič, V. M. Bechtěrev aj.

Avšak skutečný rozkvět akademie nastal až po Velké říjnové revoluci v období rozvoje sovětského státu. V době revoluce akademie nepřerušila svou činnost. Během říjnových dnů akademie formovala oddíly chirurgů, kteří poskytovali lékařskou pomoc raněným pracujícím, vojákům a námořníkům, léčila je na svých klinikách, organizovala kursy ošetřovatelů a poskytovala praktickou pomoc zdravotnické službě Rudé armády. Na frontě Rudé armády poskytovali raněným a nemocným pomoc vynikající vědci, jako např. V. A. Oppel, S. S. Girgolav, V. N. Ševkuněnko, S. I. Zlatogorov, A. S. Maksimovič aj.

V roce 1925 byl vydán nový statut o akademii, v kterém byla zařazena celá řada vojenských disciplín a také polní příprava posluchačů. V roce 1935 byl akademii udělen titul S. M. Kirova.

Zvláštní stránku v historii akademie zaujímá její organizování lékařské péče při bojových akcích Rudé armády. V období bojů na řece Chalchin-Gol odeslala akademie do oblasti bojových akcí zdravotnickou skupinu 59 osob, vedenou prof. N. N. Jelanským, která poskytovala zdravotnickou péči těžce raněným a nemocným osobám.

V období sovětsko-finské války pracovalo na frontě 678 profesorů, docentů, lékařů a posluchačů akademie. 72 spolupracovníků a 26 posluchačů akademie obdrželo vládní vyznamenání za bojové zásluhy pro vlast.

V období prvních dnů Velké vlastenecké války byla práce akademie plně podřízena zájmům zdravotnického zabezpečení armády. V krátké době bylo na různé úseky fronty odesláno 144 osob. Počet klinických lůžek v akademii stoupl z 1435 na 3000. V podstatě byly využity pro léčbu raněných.

Četní z absolventů a spolupracovníků akademie byli v čele zdravotnické služby činné armády, z toho bylo náčelníků vojenských zdravotnických správ frontu 70 %, náčelníků vojenských zdravotnických oddílů armády 60 %, hlavních chirurgů frontu 60 %. Hlavní vojenskou zdravotnickou správu Rudé armády řídil absolvent akademie E. I. Smirnov a jeho zástupcem byl N. I. Zavališin. Význační vědci z akademie byli hlavními odbornými pracovníky četných frontů, např.: S. S. Girgolav, V. N.

Šamov, P. A. Kuprijanov, N. N. Jelanskij, I. S. Kolesnikov, M. N. Achutin aj.

V listopadu v roce 1941 byla akademie přemístěna z Leningradu do Samarkandu. V roce 1942 byla provedena základní reorganizace, a to tak, že byly vytvořeny fakulty, řada nových kateder a laboratoří. V roce 1944 akademie reevakuovala do Leningradu.

Ohled po skončení války vědci akademie spolupracovali na vydání 35svazkové práce „Zkušenosti sovětské medicíny ve Velké vlastenecké válce 1941–1945“. 21. června 1954 se významně zapsal do historie akademie. Presidium Nejvyššího sovětu SSSR jí udělilo Leninův řád. V roce 1968 u příležitosti 50letého jubilea ozbrojených sil SSSR byla akademie vyznamenána Řádem rudého praporu.

Za dobu své existence prošla akademie slavnou cestou rozvoje. Ze skromného medicínského učebního zařízení se 7 katedrami vyrostla ve velké vědecké zařízení s několika fakultami a četnými katedrami, z nichž 25 bylo vytvořeno za období sovětské vlády.

V současné době v akademii pracuje mnoho vynikajících činitelů domácí medicínské vědy. Vychovávají nové kádry a řeší aktuální problémy sovětské vojenské medicíny. V posledních letech byli profesori V. I. Vojáček a N. S. Molčanov vyznamenáni titulem hrdina socialistické práce. Dříve byl tento titul propůjčen jen vynikajícím vědcům světového jména P. A. Kuprijanovovi a E. N. Pavlovskému.

Akademie poskytuje zdravotnickou péči také obyvatelům Leningradu a dále četným nemocným, kteří jsou posíláni z celé země.

Při zajišťování léčebné činnosti akademie vykonávají velkou práci její lékárny při přípravě a expedici léčiv. Jen injekčních roztoků se denně připravuje více než 500 litrů. V lékárnách se široce využívá mechanizace filtrování, dávkování, adjustace, mytí lékařského nádobí a ostatních technologických procesů. Je tam také vytvořena jednotná elektrovakuová soustava přívodu destilované vody na pracoviště s dávkovacím zařízením.

Slavný kolektiv Vojenské zdravotnické akademie jako i všichni sovětský lid úspěšně plní usnesení XXIV. sjezdu KSSS.

Literatura

Balsamov, A. A. - Čirkov, A. I., Farmacija (Moskva), 23, 1974, č. 4, s. 87.